

Als oud-schipper van de Phoca, het inspectieschip van het rijk in de westelijke Waddenzee, grapte Jan van Dijk (Oosterend, 1947) ooit dat hij wél taxi mocht spelen voor diverse onderzoekers, maar dat ze hem nooit uitnodigden voor mooie expedities. Dat heeft hij geweten. 'Deze expeditie naar Mauritanië was alweer mijn vijftiende als vrijwillig onderzoeksassistent. En ik krijg er nog bepaald geen genoeg van.'

"Hand- en spandiensten in West-Afrika"

Het heeft er alle schijn van dat Jan van Dijk opleeft als hij in om het even welke boot zit, groot of klein. Vandaag is het een opvouwbaar sloepje met een klein buitenboord motortje, van de NIOZ-expeditie op de Banc d'Arguin in Mauritanië. Van Dijk pruttelt heel rustig van het onderzoeksstation in Iwik, naar het eilandje Zira, net aan de overkant van de geul voor het station. 'We hebben geen haast', zegt hij. 'Het duurt nog twee uur voor het hoogwater is en het is ook wel zo respectvol naar de lokale Imraguen vissers in het dorp. Die mogen niet met motoren varen in het Nationaal Park, dus dan moeten wij ze ook niet provoceren door hier rond te scheuren met onze bootjes.'

We gaan naar het twee hectare grote eilandje als onderdeel van een simultane telling van de hoogwatervluchtplaatsen rond het onderzoeksstation bij het dorpje Iwik. Van Dijk kent de plek inmiddels heel goed. 'Vorig jaar had ik hier een lastige telling. Er zat van alles door elkaar en ze vlogen ook veel op. Laat ik voor de zekerheid die grote groep "bontjes" maar vast tellen. Het kan zijn dat ze met opkomend water nog een keer gaan verkassen, maar dat zien we dan wel.'

Een goeie tweeduizend Bonte Strandlopers later, lopen we rustig verder het eiland op, langs grote groepen Rosse grutto's, Kanoeten, Regenwulpen, Zilverplevieren en kleine clubjes Steenlopers en Bontbekplevieren. De vogels zijn bepaald niet 'vliegerig'; Van Dijk kan de aantallen goed inschatten.

Aan de kop van het eiland zitten enkele dikke Pelikanen en ook de nodige Lepelaars, al gaat een deel van die groep schuil achter een richeltje. 'Als we die nu oppesten loop je het risico dat alles de lucht ingaat, en dan kunnen we opnieuw beginnen, dus ik houd het voor het gemak maar even op ongeveer 120 Lepelaars.'

De achtkoppige expeditie waar Van Dijk nu deel van uitmaakt is de zogenoemde 'novemberexpeditie' van het NIOZ. Die draait meestal om het ringen, het aflezen van kleurringen en het tellen van vogels. 'De eerste dagen gaan we naar de wadplaten om geringde Rosse Grutto's, Drieteenstrandlopers, Kanoeten en Lepelaars te zoeken en af te lezen. Zodra we een flink aantal geringde dieren hebben geïdentificeerd gaan we ook nog Kanoeten ringen. Prachtig werk is dat.'

Kottervisser

Zijn reizen als onbezoldigd onderzoeksassistent begonnen ooit met een visserij-expeditie in 1988, herinnert Van Dijk zich. 'Ik had ooit tegen Wim Wolff gegrapt dat we op de Phoca wel goed genoeg waren om de onderzoekers van het toenmalige RIN rond te varen op het Wad, maar als zij dan eens een mooie reis hadden, dan hoorden we niets. Nou, dat heb ik geweten. Een paar maanden later belde Wolff of ik mee wilde om de visserijzaken te regelen op een expeditie hier in Mauritanië. Voordat ik bij het ministerie kwam werken, had ik van mijn veertiende tot mijn dertigste op een kotter van ons familiebedrijf gevaren. Ik wist dus goed wat vissen was, en dat kwam Wolff natuurlijk wel van pas.'

'Die expeditie hebben we echt keihard gewerkt. Over de hele Banc d'Arguin hadden we een raster van punten uitgezet waar we op een standaard manier met een lokale vissersboot trekjes visten met een soort kleine boomkor. Alles wat we vingen ging op sterk water mee naar huis om te analyseren. Sinds die tijd mag je wel zeggen dat ik verknocht ben geraakt aan dit gebied.'

'De interesse in vogels heb ik op de kotter van mijn broer meegerekregen. Als we vis stonden schoon te maken riep hij af en toe "Grote Jager!" ofzo. Ik was dan de enige die opkeek van het werk. De rest interesseerde zich daar niet voor. Later, op de Phoca heb ik ook goed leren tellen.'

Als oudgediende in het telwerk op de Banc d'Arguin heeft Van Dijk de nodige veranderingen gezien. 'Vorig jaar hebben we met een team onder leiding van Marc van Roomen een integrale telling van het gebied gedaan. We kwamen toen op een totaal van anderhalf miljoen vogels. Dat lijkt een hoop, maar bij een eerdere telling in 1980, de eigenlijke start van de Nederlandse expedities in Mauritanië, kwam de teller nog tot twee en een kwart miljoen. Er verandert dus absoluut het een en ander. Wat precies, dat moet je aan de onderzoekers van het NIOZ en de universiteit in Groningen vragen. Ik probeer alleen mijn steentje bij te dragen door mee te tellen.'

DE KLEI

Wetenschapjournalist Rob Buiter maakt voor diverse media reportages over vogels en vogelaars. In de rubriek 'In de Klei' doet hij voor Sovon-Nieuws verslag van zijn ontmoetingen in het veld. De foto's zijn ook van Rob Buiter.

Sovon-Nieuws jaargang 27 (2014) nr. 4

Velduil

Als we naar een grote, gemengde groep Bonte Strandlopers en Kanoeten staan te kijken gaan de ongeveer vierduizend vogels ogenschijnlijk uit het niets de lucht in, maar Van Dijk heeft de veroorzaker snel in het vizier. 'Daar gaat een Velduil! De collega's hadden hem eerder deze week ook al gezien. Overdag gaat het nog wel, zo'n Velduil op dit kleine eilandje. 's Avonds hebben de steltloperjes daar een veel grotere hekel aan. De vogels die overdag op deze hoogwatervluchtplaats zitten zullen in het donker dus zeker een andere plek opzoeken.'

De 'schade' aan de telling van Van Dijk valt mee. De vogels strijken op dezelfde plek neer als waar ze opvlogen. De administratie hoeft dan ook niet bijgewerkt. Als hij het idee heeft dat hij alle groepen rustende vogels goed heeft gezien durft Van Dijk het nog wel even aan om een betere blik te werpen op de groep Lepelaars aan de kop van het eilandje. Heel even gaan ze de lucht in om ook weer op hun oude plek neer te strijken. We zoeken het 'hoogste punt' van het platte eilandje op en tellen uiteindelijk 125 rustende vogels. 'Kijk, daar zaten we dus niet ver naast!'

'Weet je wat mij nog het meeste trekt hier?', zegt Van Dijk na een tijdje nadenken over de bijna idiote vraag waarom hij iedere keer weer terugkomt naar het paradijselijke Mauritaanse wad. 'De eenzaamheid. Tussen de tellingen en het vangen door kun je hier de complete stilte opzoeken. Nou ja, zonder mensen dan, hè. Ik vind het ook heerlijk om 's middag nog even een eind langs het strand te rommelen, of wat te vissen. Gewoon een stukje kokkelvles aan de hengel en voor je het weet heb je een mooie Dorade aan de lijn. Ik ken genoeg mensen die het hier na een aantal keren wel

gezien hebben. Ik niet. Zo lang het mij nog gegeven is blijf ik hier graag hand- en spandiensten doen voor het onderzoek.'

Met de buitenboordmotor op stationair pruttelen we heel langzaam weer terug naar het onderzoeksstation, waar de simultane tellingen naast elkaar worden gelegd. Job ten Horn, de expeditieleider en hoogleraar Theunis Piersma, de drijvende kracht achter de Banc d'Arguin-expedities, voeren de data meteen in de computer in. In vergelijking met voorgaande jaren lijkt de stand van de Kanoeten zich een klein beetje te herstellen van enkele jaren van achteruitgang, waar de Rosse Grutto nu om onduidelijke redenen hard achteruit is gegaan. 'Voer voor de onderzoekers', concludeert Van Dijk.

